

Миладин Шеварлић

Из нишког дневника (2)

Ниш, 7. јун 1993.

Са Славенком и Војканом Митићем, директором Електронске индустрије, у *Орбиту*. Цез, пастрмке... Затим, код Бате. Ујутро, на бурек. Легао у шест.

Београд, 12. јун 1993.

Кућа је тиха. Арина спава. Чистим скушу и стављам је у маринат. Правим га од онога што се затекло: вино, сирће (нема лимуна, као ни белог лука – кућа је већ дуго без домаћина, ја сам овде само у пролазу), бибер, млевени ловор, оригано. Сетим се Мађелија...

Кувам кафу, пуштам музику. Шума је потпуно мирна, пролети тек по нека птица. Блиставе мрље светлости на боровима.

Луче провео дугих седам сати код *Три шешира*, на тераси, под интензивно миришљавим липовим сводом. Вечеру је за Ђуку и мене приредио Рака, директор *Гардош ѿеаѿира*, са својим пријатељем и покровитељем, окретним директором *Шийад-комерца*, а ту су били још и Адам Пуслојић (са којим сам некада давно студирао светску

књижевност), Гачић, помоћник министра културе, Ђока – увек спреман да нас превезе тамо и овамо, и млада, zgodna, озбиљна и прождрљива Ракина секретарица, а Ђукина мала кафанска инспирација.

При одласку, како не бисмо отишли празних руку, љубазни домаћини су Ђуки и мени уручили по један *карѿон* црвеног вина, марке *Pinot*.

Ђука, очигледно, има концептуалну, стратешку слику, али и дозу ирационалног, хазардерског односа према будућности. Код њега постоји једна, не сасвим јасна, гранична линија између каљостровског опсенарства, хазардерске игре и (не знам колико аутентичног) осећања судбине, позвања.

Ниш, 18. јун 1993.

Са Славенком на проби *Сумњивоѿ лица*. Урадио је добар, жанровски прецизан посао. „Очистио“, скратио текст и поставио га као бурлеску. Битно је да није досадно. Рекао сам глумцима своје мишљење и заказао датум премијере. Иако се неким рок учинио сувише кратким, нисам хтео да дискутујем, већ са Славенком отишао на уѿ-

равничку војску. (Дупла вотка са веома мало швепса и три коцке леда.)

Ниш, 23. јун 1993.

Око подне у позориште дошли Саша Хаџи-Танчић, Вице Петровић и др. Наложиио верном Мировићу да насече качквалџа и сувих кобасица и да отвори две боце домаће ракије, како бих домаћински угостио нишлијске интелектуалце. Када је закуска стигла, интелектуалци су били изненађени и нескривено одушевљени. Дуго седели и разговарали о пропасти Србије.

Ниш, 28. јун 1993.

Честитао оцу седамдесет девети рођендан. Влада Аранђеловић, који је – са Сашом Хаџи-Танчићем – направио програм за *Нишко лето*, замолио и мене да се укључим и да, будући да ће он бити одсутан, одем са Сашом на седницу Извршног одбора Социјалистичке партије, где ће се о том пројекту расправљати.

Дочекујем Сашу, ујутро, у својој канцеларији. Он говори о *кејманском* положају интелектуалца, а ја о томе да се полуге власти у култури морају узети у своје руке, и да се мора развити синхрона акција. Он се начелно слаже, али ми делује одвећ млитаво.

На седници Извршног одбора, коју води Горан, заменик одсутног М. Илића, затичем, углавном, млађу гарнитуру типичних роботизованих партијских кадрова – егзекутора, са шареним краватама.

Ниш, 30. јун 1993.

Премијера *Сумњивој лица* – чиме завршавам сезону. То не може бити као *Кошћана*, која полако, већ, улази у легенду, али је сасвим добро. Коктел

код Бате, где, за промену, уместо мојих трубача Цекића, пева Драган, романсе и старе изворне песме. Дуго седели. На крају, чак, играо с Душицом.

Београд, 2. јул 1993.

Са ансамблом *Кошћане* на Гардошу. Пространа тераса, са које се виде светлости Београда, а изнад њих тамна линија шуме, на Звездари. „Како волим Београд!“ – узвикује Живко Вукојевић. „Управниче! Водите ме у Београд!“ Декоратери довршавају сцену, електричари пробају рефлекторе.

Ивана Жигон, већ у костиму, проверава акустичност амфитеатра.

Гости се окупљају. Долази Ђука са Раком, Славенко, Јовица Павић... Ту је и Адам Пуслојић, Петар Зеџ, Дејан Пенчић и други. Стижу градски званичници и ја им *шеслимим* Владу Аранђеловића. Са Шебаљем говорим о Београдском драмском...

Представа је сјајно прошла, као и свуда. Спајамо столове, ту је сад и Олга Стојановић, која искрено ужива у нашем успеху; долазе глумци, долазе гости... Окупљам трубаче и они почињу свирку, која прекида један од Ђукиних великих монолога. Мировић смешта брашно и цигарете у Славенков аутомобил. Точи се бело вино, трубачи не престају...

Београд, 6. јул 1993.

У подне дошао Јовица Павић на разговор о Ђукиној драми (*Кисеоник*). Затим, Дејан Ђурковић, са идејом да се три моје тематски сродне драме: *Пројаси царства српскога*, *Змај од Србије* и *Косово*, раде као јединствени пројекат у сарадњи са телевизијом. Увече звао Шуговић из Париза. Шаље

авионску карту, гарантно писмо, да дођем на две недеље, итд. Једноставније је да ти дођеш овамо, кажем. Али, њему се, видим, не долази. (Не знам зашто!)

Београд, 7. јул 1993.

Они још увек славе Дан устанка.

Киша, олуја. Нестало струје. Увече дошао Шебаљ. Улице су, вели, закрчене поломљеним дрвћем и покидањим електричним водовима. Цивилизација, кажем, почива на танким жицама. Седели уз свећу, вино и качкаваљ, што сам га донео из Ниша.

Београд/Ниш, 9. јул 1993.

Са Душицом на Гардошу, по награде са *Земун-фесџа*. Колима у Ниш, са Владом Аранђеловићем.

Београд, 4. август 1993.

Пре подне писао писмо Шуговићу, у Париз. У њему, између осталог, стоји: „Размишљам о путу у Париз и схватам да, сем жеље да се с тобом сретнем, немам других мотива да тамо одем. (...) Иначе, Југославија истрајава на самој ивици егзистенције. Цео систем живота је поремећен. Криминализација друштва узима огромне размере. Ратни профитери се енормно богате, народ гладује, итд. Још једна у низу далекосежних историјских несрећа српског народа. Ништа од изласка на ону историјску чистину, у име које изгибоше толике генерације. А Срби из Босне *йосао* који раде, потпуно аутентично доживљавају као *исџираџу йоџурица*. У то име, спремни су да погину.

Како све то доживљава Србин Шуговић, са својих педесет година, док у добро скројеном оделу од скупог штофа, после два хладна вискија, слуша

Моцарта у бечкој опери, или како све то доживљава Србин Шеварлић, док у окриљу утопијске играчке развија концепт свог живота – друго је питање. (...)

Десетак дана на Завојском језеру. Војска нам је опремила комплетан камп, од пољског нужника, преко генератора за струју, кухиње, трпезарије до десантног чамца. Пливао, веслао и стигао да прочитам Павићев *Предео сликан чајем* – праву постмодернистичку конструкцију.

У Београду су дани врели, као у каквом одвратном хришћанском казану за дисиденте. Нерадо излазим из своје хладовите куће, осим кад морам на гробље, пијацу или неки састанак поводом мојих професионалних планова. Кувам, читам Едгара Морена (*Човек и смрт*), примам понеког пријатеља и водим телефонске разговоре са Нишом. Позориште је, данас и овде, прескупа играчка – али, без њега се не може, као ни без цркве.“

Београд, 7. август 1993.

Допутовала Душица. Гостовао код Коларевића на ТВ програму. Затим код Ђуке у позоришном музеју. Била лепа и луцпрдаста Ђукина пријатељица Г. Б.

Београд, 11. август 1993.

„Хиљаду и једна ноћ“ отвара ми се на XIX ноћи (*Прича о џири јабуке*), где стоји:

„Они мени кажу – међ људима другим

Ти си блистав знањем ко месец у ноћи,

А ја њима велим – Не, то није тако.

Знање вреди само кад је и власт с њим.“

Ниш, 15. август 1993.

Осећам, тренутак је да се заврши време лагодне летње инерције; време одмора, размишљања, благе меланхолије. Предстоји ми битка за *Кисеоник*, ону исту Ђукићеву драму коју ми је, пре толико година, оборио Програмски савет Београдског драмског позоришта, из тзв. идејних разлога.

У Саборној цркви. Тек је нешто после осам ујутро. Палим свећу за своје мртве и свећу за срећан исход подухвата који стоји преда мном. Затим ме Душица води да ми покаже старо нишко гробље, на којем, вероватно, леже и неки моји непознати преци по мајчиној линији. Гробље више не служи својој сврси и личи на руину коју је прогутала индијска џунгла. Споменици запуштени, многи поломљени, а сви зарасли у коров; капеле разваљене, препуне *грађина* и ђубрета.

Посматрам ојађену, обешчашћену историју овога града – споменике трговцима строгих ликова што су упорно, деценијама, стицали и уздизали се; бркатим српским официрима што преживеше солунски фронт; солидне, скупе споменике међуратним нишким грађанима, лекарима, индустријалцима и другима, што су предводили процес европеизације ове земље...

Култура је слика о себи, коју, у одређеној форми, владајући друштвени слој намеће, финансира и одржава. Садашњи владајући слој нема никакве слике у свести, сем слике о личном богаћењу по сваку цену. Ово гробље је, надаље, ужасан знак да је народ изгубио сваки појам о духовним вредностима живота. Народ који не поштује своје мртве – мртав је.

Ниш, 16. август 1993.

На отварање сићевачке ликовне колоније вози нас Војкан Митић. Ту је и његов брат, сликар, професор уметничке школе. Обојица браће говоре брзо и много. Један о политици, други о сликарству. Вече пада на клисуру. Пут вијуга узбрдо између стешњених кућа, као на мору.

Тамо је нишлијска врхушка, укључујући и владику Иринеја, на челу са дебелим Д. Ж. Марковићем, са трептавим очицама зараслим у сало, које неопрезном посматрачу могу изгледати као да се љубазно смеше. Рукујем се са свима, ту је, разуме се, и Влада Аранђеловић, обузет безразложном, еуфоричном веселашћу. Служи се прилично лоше пиће, са мало хладних нарезака. Излазим на трем, пијем четврту лозовачу, ту је и љигаво-љубазни Саша Хаџи-Танчић. Ноћ се спустила на клисуру...

Ниш, 20. август 1993.

Пријем у Председништву града поводом отварања Филмских сусрета. Нишлијама је то, изгледа, врло важна ствар. Политичари се сликају с глумцима. Много старих, ислужених циркузаната. Југа и Влада свирају, али се не чују. Председник града, онај бркати дебељко, држи говор. Данило Марковић трепће, Влада Аранђеловић промиче са безразложном, блиставим осмехом. Домазет, са госпођом у сукњици, Таса Узуновић, са седом брадом, знаш ли да ми дугујеш још седамдесет марака, каже педесети, јубиларни, пут. Стојим у гужви, помало нервозан, у једној руци држим ледену чашу, у другој цигарету, а трећом се рукујем.

Огромна летња позорница, која прима, чини се, бар три хиљаде људи.

Препуно. Како би било лепо овде играти представе, кажем.

Ниш, 31. август 1993.

Врели дани у Нишу. Гледали неколико филмова на фестивалу. *Византијско љаво*, испразна, квазиинтелектуална конструкција, апстрактна ментална комбинаторика – пре свега, доказ јаловог духовног снобизма. Распродаја помодног Павића. *Кажу зашто ме осипави*, са несрећним Жарком Лаушевићем, успева, међутим, да пробуди аутентичне емоције. Са интересовањем сам очекивао да видим Макавејева, *Гориле се кућа у њодне*. Али, та духовита, иронична пошалица не успева да домаши озбиљност и сложеност теме. Ипак је Макавејев, и не само он, иако вечити дисидент, обележен жигом епохе комунизма и посматра је интимно, изнутра.

Са Лазом Ристовским код *Американца 2*, ту су и неки људи са пуно новца, затим, млади, весели глумци, Бјелогрић, Аница Добра, долази Тика Арсић, итд. Чекам да се то заврши, пијем добру крушковачу и говорим са Лазом о Београдском драмском...

Ниш, 8. септембар 1993.

Писмо од Драгослава Андрића, уз превод Дарија Фоа, где, између осталог, стоји: Хвала вам на сјајној драми *Повраћајак Вука Алимјића*. (...) Минут по завршетку емитовања, дотрчао је у наш стан млади сусед, лекар, да изрази своје одушевљење, пре свега текстом. Чудио се како су то пустили на ТВ.

Хвала вам, такође, на прилици, да са пуним вашим и Равасијевим поверењем, вратите Радмилу малом екрану...

Београд, 25. септембар 1993.

Допутовао, јуче, у Београд препуним аутобусом. Људи стоје између седишта, са торбама, кантама, балонима. Ваздух, разуме се, не сасвим свеж. Они, дакле, смрде. Све то подсећа на опасно стање, окупацију, рат. Неки „народни“ певач лелече са радија... На станици Салетовић. Одвезао ме до Ђерма да купим којекакве намирнице. Пијаце су пуне, радње су празне. Потрошивши педесетак милијарди инфлационих динара, задовољан одлазим кући. (Око четрдесет немачких марака.)

Увече одлазим до Ђуке. У башти Позоришног музеја прострт је велики сто, препун боца и прасећег печења. Све је то, разуме се, организовао „окретни“ Рака, поводом Земунског бијенала акварела. У челу стола је мој импозантни пријатељ, затим лепа Славица, „окретни Рака“, уљудни Гачић, потпредседник земунске општине, чије сам име одмах заборавио, весели Коларевић, говорљиви Адам и други. Уз печење и ледено Вајфертово пиво, издржавам у том друштву неколико сати. Видим да је мој текст у НИН-у, поводом Ђајиног смењивања са места управника приштинског Народног позоришта, наишао на врло добар пријем. Планирамо долазак гостију из Београда на премијеру Ђукиног *Кисеоника*.

Београд, 26. септембар 1993.

Још једна млака, бескрајно пријатна београдска јесен, коју осећам кроз отворен прозор...

Размишљам о дијалектичкој алхемији пројектовања унутарњих садржаја на околности „реалног“ живота.